

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
ULUSLARARASI İKTİSAT TEORİSİ
FİNAL SINAVI
6 Ocak 2004

Öğr. Gör. Dr. Bahattin Büyüksahin

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Öğrencinin No'su:

Sınav üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm doğru/ yanlış sorulardan, ikinci bölüm kısa problemlerden, üçüncü bölüm ise uzun problem çözümlerinden oluşmaktadır. Sınavda hesap makinesi kullanabilirsiniz. Sınavda kitap ve notlarımız kapalı olmalıdır. Sınav süresi 150 dakikadır.

İyi Şanslar!

1 DOĞRU YANLIŞ BELİRSİZ (10 puan)

Aşağıda verilenlerden sadece 10 tanesinin DOĞRU, YANLIŞ veya BELİRSİZ olduğunu belirtip, birer cümleyle nedenini açıklayınız. Nedenini açıklamadığımız yanıtlarımıza puan verilmeyecektir.

1. Tekelci bir yurtiçi firma kota yerine ithalatı aynı miktarda sınırlandıran bir tarife ile korunursa tekelci bir firma gibi davranmaya devam eder.
2. İthalatı aynı oranda sınırlayan gönüllü ihracat sınırlaması ile kota rantlarının yurtiçi firmalara dağıtıldığı bir ithalat kotası karşılaştırıldığında kotanın maliyeti daha fazladır.
3. Ricardo-vari modele göre, eğer Brezilya fındık üretiminde İtalya'dan iki kat, fıstık üretiminde ise üç kat daha verimli ise, Brezilya fındık İtalya ise fıstık üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.
4. Rybczynski teoremine göre mal fiyatları veri iken iki mal üreten bir ülkenin üretim faktörlerinden biri sabitken diğerindeki bir büyüme, her iki malın da üretiminin artmasına neden olur.
5. Ürün döngüsü modeline göre, ürünün ihracat platformlarında üretime başlamasının temel nedeni çok-uluslu şirketlerin transfer fiyatı yoluyla kârını azamileştirme çabası yatmaktadır.
6. Eğer bir ülke ithalatının iki katı kadar farklılaştırılmış ürün ihraç ediyorsa, bu ülkenin endüstri-içi ticaret indeksi 1'dir.
7. Harris-Todaro modeline göre dual ekonomideki ücret farklılıkları kırsal bölgelerdeki işsizliği artırır ve bu nedenle modern sektörün desteklenmesi ülke refahını azaltabilir.

8. Uruguay Round sonucu gelişmiş ülkeler ortalama tarifeleri %40 oranında indirirken, tekstil ithalatında uygulanan tarife-dışı engellerin 2004 yılı sonunda ortadan kaldırılması, WTO kurulması ve ticaretle ilgili fikri mülkiyet hakları konusunda önemli kararlar alınmasına rağmen bu round sonrası bugüne değin yeni bir ticaret round'unun başlayamaması dünya ticaretinin daha da serbestleşmesini ertelemektedir.
9. Medyan seçmen modeline göre ülkelerin ticaret politikaları iyi örgütlenmiş seslerini duyurabilen küçük grupların istemlerini yansıtmaktadır.
10. Karşılıklı dumping iki tekelci firmanın kendi piyasalarında fiyatları indirmesi sonucu oluşur ve bu uluslararası ticaretin bir nedeni olabilir.
11. Ulusal refahı maximum yapan optimal tarife haddi her zaman pozitif bir değer alır.

2 Kısa Problemler (20 puan)

Aşağıdaki sorulardan sadece 5 tanesine cevap veriniz.

1. Airbus ve Boeing yeni bir uçak üretmek isterlerse karşı karşıya olacakları kazanç matrisi aşağıdaki gibi verilmektedir:

		Airbus	
		Üret	Üretme
Boeing	Üret	(-100,-100)	(500,0)
	Üretme	(0,500)	(0,0)

- Nash dengesini belirleyiniz. Şimdi varsayalım ki Avrupa Birliği eğer Airbus piyasaya girerse 200 birim subvansiyon sağlamayı garanti etmektedir. Bu durumda yeni Nash dengesi ne olur? Avrupa Birliğinin bu subvansiyonuna ABD'de aynı büyüklükteki bir subvansiyonu Boeing firmasına vermeyi garanti ederse yeni Nash dengesi ne olacaktır.
2. Kısaca tercihli ticaret antlaşmaları (serbest ticaret bölgeleri, gümrük birlikleri ve ortak pazar) arasındaki farkı tartışınız. Varsayalım ki, Türkiye şekerin tonunu 10 Dolar'a, İtalya 8 Dolar'a ve Dominik Cumhuriyeti 5 Dolar'a üretmektedir. Varsayalım ki, Türkiye'nin şekere uyguladığı tarife 1996'da İtalya ile gümrük Birliğine gitmeden önce ton başına x Dolar idi. x hangi değerler arasındayken Türkiye ve İtalya arasındaki gümrük birliği Türkiye için ticaret yaratır. x 'in hangi değerleri arası bu gümrük birliği Türkiye için ticaret saptırması yaratır.
3. Dünya fiyatlarını etkileyemeyen küçük bir ülke gıda ve mamül malı üretmektedir. Gıda malı arazi ve emek, mamül mal ise sermaye ve emek kullanılarak üretilmektedir. Bir deprem sonrası bu ülkenin sermaye stokunun %20'si yok olursa, aşağıdaki değişkenlerdeki değişimleri özel faktörler modeline göre daire içine almız.
 - (a) Mamül malı çıktısı: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
 - (b) Gıda malı çıktısı: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
 - (c) Mamül mal sektöründeki emek istihdamı: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez

- (d) Gıda malı sektöründeki emek istihdamı: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
- (e) Mamül mal sektöründeki emeğin ücreti: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
- (f) Gıda malı sektöründeki emeğin ücreti: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
- (g) Sermayenin kiralama maliyeti: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
- (h) Arazinin kiralama maliyeti: Artar Azalır Değişmez Belirlenemez
4. Sizden ABD’de uygulanan şeker ithalatında uygulanan tarifenin refah etkilerini analiz etmeniz istenmektedir. İşin zor kısmı sizin için yapılmış ve tarifenin kaldırılması durumunda üretimin ve tüketimin ne olacağı tahmin edilmiştir. Size şu bilgiler verilmektedir.

	İthalat Tarifesi ile şu andaki durum	Tarifenin Kaldırılması halinde oluşacak durum
Dünya fiyatı	\$0.10 (pound başına)	\$0.10 (pound başına)
Tarife	\$0.02 (pound başına)	0
Yurtiçi fiyat	\$0.12 (pound başına)	\$0.10 (pound başına)
ABD tüketimi (milyar dolar, yıllık)	20	22
ABD üretimi (milyar dolar, yıllık)	8	6
ABD ithalatı (milyar dolar, yıllık)	12	16

Aşağıdakileri hesaplayınız.

- (a) Tarifenin kaldırılması durumunda tüketicilerin kazancı
- (b) Tarifenin kaldırılması durumunda üreticilerin kaybı
- (c) ABD hükümetinin tarife gelirleri kaybı
- (d) ABD ulusal refahı üzerindeki net etki.
5. Piyasaların uluslararası serbest ticarete açmayı planlayan Akistan hükümeti sizi ekonomik danışman olarak ülkeye davet etmiştir. Siz bu ülkenin işçi başına düşen sermaye bakımından dünyanın geri kalanı ile karşılaştırıldığında zengin bir ülke olduğunu gözlemlediniz. Ülkenin sahip olduğu sermaye ve emek hem tarımsal mallar hemde mamül mallar üretiminde kullanılmaktadır ve tarımsal malların mamül mallara göre daha fazla işçi başına sermaye kullanılmaktadır. Bir paragrafta, Akistan yerleşiklerine eğer serbest ticarete geçerlerse kendilerinin neyi beklediğini, özel olarak gıda ve mamül mal fiyatlarının nasıl etkileneceğini, bu sektörlerin büyüklüğünün nasıl değişeceğini ve reel ücretler ile sermayenin getirisinin nasıl değişeceğini belirtiniz.
6. Akistan hükümeti yurtiçi bisiklet üreticileri tarafından Alistan’dan bisiklet ithalatının azaltılması yönünde bir baskı ile karşı karşıyadır. Koruma isteyenler kendi gelirlerini güven altına almak için yurtiçi fiyatın 200 Dolar’dan 250 Dolar’a yükseltilmesini istemektedirler. Akistan hükümeti üç seçenikle karşı karşıyadır: (a) serbest ticaret (b) özgül tarife (c) Alistan üreticilerini Akistan’a yaptıkları ihracatta kısıtlamaya (gönüllü ihracat kısıtlaması ,VER) zorlamak. Bu üç seçenek aşağıdaki fiyatlara ve miktarlara neden olmaktadır.

	Serbest Ticaret	80 Dolar özgül tarife ile	VER ile
Akistan'da yurtiçi fiyat	\$200	\$250	\$250
Dünya fiyatı	\$200	\$170	\$170
Akistan'ın bisiklet ithalatı (milyon adet)	10	6	6

Burada 80 Dolar'lık özgül tarifinin ithalatı VER düzenlemesi kadar kısıtladığına dikkat ediniz.

- Akistan'da tarifeden ve VER'den dolayı net ulusal refahtaki kaybı kazancı serbest ticaret'e göre belirleyiniz. Akistan için bu üç politikadan hangisi en iyi sonucu vermektedir? Hangi politika en kötü sonucu verecektir.
 - İhracatçı ülke Alistan için net kazanç/ kaybı tarife ve VER durumunda hesaplayınız. Akistan'ın hangi politika seçeneği Alistan'a daha çok zarar verir. Hangi politika Alistan için en iyisidir.
 - Hangi politika dünya (bu iki ülkeden oluşmakta) için daha kazançlıdır.
7. Uzun dönemde tam rekabet altındaki bir endüstride fiyatlar marjinal maliyete eşittir ve firmalar ekonomik kâr elde edemezler. Aşağıdaki iki denklem fiyatlar ve maliyetler için uzun dönem ilişkileri vermektedir, burada sayılar bir birim malı (buğday ve kumaş) üretmek için kullanılan girdi (emek ve arazi) miktarlarını göstermektedir:

$$P_B = 60w + 40r$$

$$P_K = 75w + 25r$$

- Eğe başlangıçta buğdayın ve kumaşın birim başına fiyatı 100 ise, ücret ve rant haddi ne olacaktır? Bir birim buğday çıktısının işgücü maliyeti nedir? Kiralama maliyeti nedir? Bir birim kumaşın kiralama maliyeti nedir? İşgücü maliyeti nedir?
 - Varsayalım ki kumaşın fiyatı 120'ye yükselmiş olsun. Yeni ücret ve rant haddi ne olacaktır?
 - Reel ücretteki değişmeyi her bir mal cinsinden hesaplayınız. Emeğin refahında bir iyileşme mi yoksa kötüleşme mi var? Reel rant haddindeki değişmeyi her bir mal cinsinden hesaplayınız. Arazi sahiplerinin refahında bir iyileşme mi yoksa kötüleşme mi var?
 - c şıkkındaki cevabınızı Stolper -Samuelson teoremi ile ilişkilendiriniz.
8. Akistan 20 birim emek ve 3 birim sermayeye sahiptir. Dünyanın geri kalanı 80 birim emek ve 7 birim sermayeye sahiptir. Akistan emek-bol mudur? Sermaye bol mudur? Eğer kumaş emek-yoğun ve TV sermaye-yoğun ise, Heckscher-Ohlin modeli Akistan ile dünyanın geri kalanı arasında ticaretin paterni konusundaki öngörüsü nedir?
9. Hindistan hükümeti sizi ekonomik danışman olarak istihdam etmeye karar vermiştir. Şimdiye değin Hindistan hükümetinin politikası Hindistan'ın ithalatını kısıtlayıcı olmuş ve bu nedenle de Hindistan'ın ihracatıda çok düşük seviyelerde kalmıştır. Hükümet dış-ticaretini serbestleştirmek istemektedir.
- Size serbest ticarete geçiş için en güçlü üç nedeniniz sorulduğunda cevabınız ne olur?

- (b) Hindistan'daki hangi gruplar serbest ticaretin destekleyicileri olacaktır. Hangi gruplar serbest ticaretin karşısında olacaktırlar?
10. İthal ikameci sanayileşme için öne sürülen Bebek endüstri argümanı nedir? Bebek endüstri argümanının sorunlarını, ve bu argüman için verilen gerekçeleri tartışınız.

3 Uzun Problemler (20 puan Her soru 10 puan)

Aşağıdaki sorulardan sadece 2 tanesine cevap veriniz.

1. Size Akistan ve Alistan'daki üretim ilişkileri ile ilgili olarak aşağıdaki bilgiler verilmektedir.

	Bir şişe şarap için emek saati gereksinimi	Bir kilo peynir için emek saati gereksinimi
Akistan	15	10
Alistan	10	4

Akistan'ın 30 milyon emek saati (yıllık) ve Alistan'ın 20 milyon emek saati vardır. Ricardo modeli ile ilgili bütün varsayımları bu iki ülke için yapabilirsiniz.

- (a) Ricardo modelinin varsayımlarını belirtiniz.
- (b) Akistan şarap veya peynir üretiminde mutlak üstünlüğe sahip mi? Alistan sahip mi? (Soruya cevap verirken mutlak üstünlük kavramını açıklamayı unutmayınız.)
- (c) Akistan şarap veya peynir üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip mi? Alistan sahip mi? (Soruya cevap verirken mutlak üstünlük kavramını açıklamayı unutmayınız.)
- (d) Eğer ticaret yoksa, Akistan ve Alistan'daki şarap veya peynir arasındaki fiyat oranını belirleyiniz. İki ülkenin üretim olanakları eğrisini çizin. Ticaretin yokluğunda Akistan 1.5 milyon kilo peynir tüketirken, Alistan 3 milyon kilo peynir tüketmektedir. Kayıtsızlık eğrilerini de kullanarak ticareti yokluğunda dengeyi belirleyiniz.
- (e) Eğer iki ülke arasında ticarete izin verilirse dünya nispi fiyatı hangi aralıkta oluşacaktır. Bu durumda Akistan hangi malı ihraç, hangi malı ithal edecektir? Varsayalım ki denge dünya nispi fiyatı kilo peynir başına $1/2$ şişe şarap olarak belirlensin. İki ülkedeki peynir ve şarap üretimlerini belirleyiniz.
- (f) Bu serbest ticaret dengesinde 2 milyon kilo peynirin ve 1 milyon şişe şarabın ticaretinin yapıldığını varsayalım. Serbest ticaret altında, her iki ülkedeki tüketim noktasını kayıtsızlık eğrileri yardımıyla belirleyiniz.
- (g) Her iki ülke de bu ticaretten kazançlı çıkmakta mıdır? Grafiklerinize göre açıklayınız.
2. İki ülke (Akistan ve Alistan) iki mal (X ve Y) malını vasıflı (S) ve vasıfsız (U) işçi üretmektedir. İki ülkenin aynı teknolojiye sahip olduğunu varsayalım. Vasıflı ve vasıfsız işçi arasındaki marjinal teknik ikame hadleri $MRTS_X = S_X/2U_X$ ve $MRTS_Y = 3S_Y/4U_Y$ olarak verilmektedir.

- (a) X malı üretiminin Y malı üretiminden daha vasıflı işçi yoğun bir teknoloji kullandığını gösteriniz.
- (b) Akistan 200 birim vasıflı ve 1000 birim vasıfsız işçiye, Alistan ise 100 birim vasıflı 400 birimde vasıfsız işçiye sahiptir. Eğer iki ülkedeki tüketiciler aynı tercihlere sahipse serbest ticaret dengesinde hangi ülke hangi malı ihraç edecektir. Açıklayınız.
- (c) Varsayalım ki her iki ülkenin de tercihlerinde aynı yönlü eşit bir değişme meydana gelmiş ve veri bir fiyat oranı için her iki ülkede de tüketiciler nispi olarak X malına taleplerini artırmışlardır. Hangi malı hangi ülkenin ihraç edeceğine ilişkin cevabınızda bir değişme olması olası mı?
3. Varsayalım ki A,B, ve C ülkeleri ticaretten önce buzdolabı üretmektedir. Her bir ülkede her bir firmanın karşı karşıya olduğu talep eğrisi

$$Q = S \left[\frac{1}{n} - b(P - \bar{P}) \right]$$

şeklinindedir. Burada değişkenler sınıfta tanımlandığı gibidir ve $b = 1/10000$ olarak verilmektedir. Ticaretten önce her bir ülkede sırasıyla 2 milyon, 8 milyon ve 12.5 milyon buzdolabı satılmaktadır. Her bir firma aynı maliyet fonksiyonu ile karşı karşıyadırlar. Sabit maliyetler \$200 milyon ve ek bir birim buzdolabının üretim maliyeti \$300 olarak verilmektedir. Her bir ülkedeki ticaret öncesi firma sayısını, fiyatı ve her bir firmanın üretim miktarını bulunuz. Bu ülkeler ticarete açılırsa toplam firma sayısını, fiyatı ve her bir firmanın üretim miktarını bularak, ticaretin yararlı olup olmadığını belirleyiniz.

4. Bermuda dünya fiyatlarını etkileyemeyen küçük bir ülkedir ve kutusu 10 Dolar'dan çilek ithal etmektedir. Yurtiçi talep ve arz eğrisi

$$D = 1160 - 15P$$

$$S = 60 + 20P$$

şeklinde verilmektedir.

- (a) Bermuda'nın ticarete açık bir ülke olduğu varsayımı altında denge fiyatını, yurtiçi üretim ve tüketimi hesaplayınız. Bermuda'nın ithalat miktarını hesaplayınız.
- (b) Şimdi ithalatı 400 kutu ile sınırlayan bir ithalat kotasının uygulamaya konduğunu varsayalım. Fiyat ve tüketim nasıl değişir. Bermuda'nın ithalat miktarı ne kadardır.
- (c) İthalatı aynı miktarda kısıtlayan özgül tarife miktarını belirleyiniz.
- (d) Kota sonrası yurtiçi tüketicilerin, üreticilerin ve ithalatçıların refahlarındaki değişimleri gösteriniz. Bu kota sonrası kim kazanır, kim kaybeder? Toplam refah ne yönde değişir?